

Theo Knippenberg's

Bb

mini-Bulkboek[®]

DIGITAAL

literaire klassieken - reeks 20e eeuw

De Schrijver

Een estafette vervolghaarl door
Harry Mulisch, Gerrit Komrij, Adriaan van Dis,
Maarten 't Hart, Remco Campert, Marga Minco,
Hugo Claus en Joost Zwagerman.

Hoofdstuk 8

Joost Zwagerman
Botvangers
Boemerang

Joost Zwagerman

Botvangers Boemerang

Dit is het achtste en laatste hoofdstuk van het schrijversfeuilleton, geschreven in 2000 door Joost Zwagerman.

Siegfried Wolhke

Inhoud

Korte inhoud van het voorafgaande	3
Botvangers Boemerang	5
Verhaal achter het verhaal	17

Video Joost Zwagerman leest 'Partij voor de Dieren'.

Colofon

© 1988, 1989, 2012: Alle rechten op dit feuilleton berusten bij de gezamenlijke auteurs/Theo Knippenberg, Postbus 84008, 2508AA Den Haag. Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Theo Knippenberg.

Dit bulkboek is vormgegeven door Natascha Frensch (www.natascha-frensch.nl) en samengesteld en ingeleid door Theo Knippenberg voor Bulkboek Digitaal, Postbus 84008, 2508 AA, Den Haag (info@bulkboek.nl).

Korte inhoud van het voorafgaande bij hoofdstuk 8

(Samenvatting door W. G. Klooster)

Veertig jaar na Matthijs de Schrijvers roman *Weerzin* stuurt ene Mies van Waerden-Hattum aan 'lector' Ton zijn ongepubliceerde verhaal 'Een Hollandse Roman'. Ton, niet weerhouden door een in Hippolytushoef gepost dreigbriefje, bezoekt de Van Waerdens. In hun Parijse flatgebouw rent iemand in witte regenjas, met een map van De Schrijver, Ton omver. De (ook witgejaste) maat van de dief wordt overmeesterd. Op het Instituut van Prof. Jaap Wansloot ontvangt Ton een brief uit Suriname van "Mattheus Scriverius". Ton gaat bij de detective-schrijver Hendrik Werker te rade. Zij observeren de chic dinerende schrijver Theo Ego (= "Scriverius"?). Als Werker zich bij Ego's gezelschap heeft gevoegd, besmeurt een witgejaste indringer Ego en zijn vrienden met een groene lus van verf. Werker, achter de man aan, ontbiedt Ton naar Parijs, maar deze vindt hem daar niet. Een studente van Ton bekent De Schrijvers manuscript plus Mies' en "Mattheus' " briefjes te hebben gecopieerd en weer in Tons bureau te hebben teruggelegd. Nu blijkt het verdwenen! Samen bezoeken ze Van Waerdens scheepswerf. Ton krijgt een gedenkboek met Van Waerdens biografie, 'De jongen uit Hippolytushoef, en achterin een sonnet van De Schrijver. Een aflevering lang lijkt alles Tons droom,

over een door de 'ik' (Ton Botvanger') zelf geschreven roman. We troffen Ton aan bij Suze van Waerden; haar ouders zijn met restaurant-eigenaar Herman Zuur naar St. Tropez.

De droom eindigt wanneer men Ton van een Surinaams schip in zee wil gooien.

Ton is pakknecht bij de uitgeverij Hattum en Molenburg, dank zij zijn vriend Thomas Ego (zoon van Theo) die daar redacteur is. Er bestaat inderdaad een Matthijs de Schrijver, auteur van *Weerzin*, die al veertig jaar beweert een nieuw, door de uitgever weggemaakt manuscript ('Een Hollandse Roman') gestuurd te hebben. Suze belt op: het ouderlijk jacht is ontploft. Herman Zuur is dood. Ze vertrekt met het vliegtuig van vaders zakenvriend Wansloot naar St. Tropez. Ton, die zich naar zijn eigen zin al te veel met De Schrijver heeft beziggehouden, verneemt dat ze nu iets met Wansloot heeft. Hij verhuist naar een studio in de Jordaan. In de kroeg ontmoet hij Ben Blocker, Willemien (Hendrik Werkers zuster) en een oude vlam, Polly (nu getrouwd). Blocker heeft zojuist een studie over De Schrijver voltooid, bijgestaan door de Surinaamse Ria van Gorcum. Ton vertelt hem "het" originele manuscript te hebben gehad en verloren, maar verzwijgt zijn bezit van ander materiaal. Na nog een witgejaste tweeling te hebben opgemerkt, kennissen van Blocker, gaat Ton met Polly mee; het begin van een affaire. Thomas vertelt op Tons house-warming-party van weer een dreigbrief van De Schrijver, Willemien van een artikel over De Schrijver in het Neerlandici-blaadje *Mene Tekel* door Scholtjens, pseudoniem van Wansloot. Blocker zegt door hem te zijn geplagieerd.

Suzie schrijft Ton: als hij per omgaande vertelt aan wie hij De Schrijvers manuscript heeft verkocht, kan zij misschien voorkomen dat Wansloot juridische stappen tegen hem zal ondernemen wegens zich frauduleus indringen bij het Instituut. Ton wordt opgebeld door Ria Taats, met wie hij in Hippolytushoef op de scheepswerf was. Over het manuscript. Maar Ton wil van dat alles niets meer weten en legt neer, zijn nerveuze vingers uit de groene lussen van het snoer rukkend. Er is aan zijn telefoon geknoeid, merkt hij nu; iemand was hier. Door het raam ziet hij een tweetal in lichte regenjassen recht op zijn deur afgaan.

Hij komt bij, prop inde mond, vastgebonden, gulp open, bij een oude vrouw. Even verschijnt ook uitgever Hattum: Ze richt een Polaroid op Tons kruis en drukt af. Ze onthult dat Blooker eigenlijk Jan heet en een zoon is van Ego en haar. De Polaroidfoto is er een uit een serie foto's van schrijverskruisen ten behoeve van het levenswerk (Een vaderlandse roman) van haar Matthijs, "om de realia op te sporen". Het manuscript dat Ton had, was slechts een proloog. Ton belandt tenslotte in haar armen en ontdekt zijn grootmoederbinding.

Joost Zwagerman

Botvangers Boemerang

Een mens werkt, slaapt, eet, steelt - en overall op aarde wordt inmiddels literaire voodoo bedreven met de twaalf letters van zijn naam. Over tovenarij kon ik sinds de afgelopen nacht van harte meepraten. Het kon niet anders of er was een vorm van zwarte magie met mij bedreven. Hoe was het anders mogelijk dat ik me in de armen van die oude bacchante had gestort? Iets of iemand moest mij hebben bedwemd in mijn spookhol in de Egelantiersdwarstraat. Niet dat ik met weerzin terughadte aan het tumult met de overjarige furie. Integendeel: nu nog voelde ik in de bronnen van mijn balzak de wurggreep van haar vleesetende bloem waarvan, ondanks oma's leeftijd, de kelkbladeren zich om mijn strohalm hadden gesloten als de vuist van een zotjonge schoolmeid. Dubbelgevouwen liezen, bevend schaambeek, haar ogen twee zwarte scherven, zij een geschonden apin ... Ze was me blijven berijden, haar blik bijziend en scheel, alsof ze al haar minnaars van vóór de Tweede Wereldoorlog en erna (toen alles zoop en naaide) in mij zag herrijzen - en ik, zei de gek, was op die ottomaanse bank ontbolsterd tot een eend met een pik, hond die grommend opspringt naar het zwalpend vocht van haar gedolven gleuf, zij, mijn witheet en walpurgisch wereldwonder. Het leek er nog het meest op dat die oude sirene me al galopperend een woest Westvlaams

gedicht in had gemanoeuvreerd. De beddenvering miauwde mee toen ze kwam als een dievegge in de nacht, de scheur in haar scheur stuipend als een pekelharing die gladvettig uit je handen glist. Goesting, yessir! Je zou er bijna weer die stok om mee te slaan van krijgen. Ik zat er maar mee, nu nog. Hoe ik uit mijn spelonk aan de Egelantiersdwarstraat ben geraakt en terecht ben gekomen in de bovenwoning van Thomas Ego zal me altijd wel een raadsel blijven. Ego père, de titanische Theo, beweerde ooit dat een verhaal waaraan hij werkte maandenlang stokte omdat hij iemand een kamer niet kon binnenkrijgen. Tot bij hem het inzicht vonkte en hij keihard opschreef wat er moest gebeuren. *Op een dag ging hij naar binnen.* Ja, en ik kwam pas veel later weer naar buiten. Ik hield het er maar op dat het verhaal met de geile feeks een andere wending had genomen omdat iemand mij ineens dat huis uit wist te krijgen. *Die ochtend begon hij ten huize van Thomas Ego te schrijven.*

Dat wil zeggen: zo had het moeten zijn. In werkelijkheid voelde ik er weinig voor om mijn sores van die nacht op te schrijven. Ik koesterde inmiddels het even dwaze als hardnekkige vermoeden dat een ander dat al voor me deed. Ik had ook wel iets dringenders te doen. Om te beginnen moest ik een ontslagbrief opstellen. Want bij Hattum en Molenberg kon ik me natuurlijk niet meer vertonen nu Hattum junior en ik elkaar hadden gezien in de catacomben van de Egelantiersdwarstraat. 'Hatje keek je recht in je poffertje,' had oma gezegd bij het opbergen van haar polaroidcamera. Zij begreep ook wel dat door

die korte confrontatie met Hattum junior mijn dagen bij Hattum en Molenberg waren geteld. Ik wist te veel, nu. Hattum junior had Matthijs de Schrijver altijd geringschattend weggezet als de huisquerulant van de uitgeverij, verwarde brieven schrijvend vanuit zijn gekkenresidentie te Santpoort. Maar sinds de afgelopen nacht begreep ik dat Hattum en De Schrijver nauwe banden moesten onderhouden. Hattum spande tenslotte niet voor niets samen met een oververhitte bejaarde fotografe die zei in opdracht van De Schrijver een heus Schrijversprentenboek bij elkaar te schieten. Voor een verwarde schim die de uitgeverij er al veertig jaar lang van beschuldigt zijn manuscript te hebben zoekgemaakt doe je niet zoveel moeite. Nee, Hattum had al die tijd een vals portret van De Schrijver afgegeven, vermoedelijk om diens leven en werk af te schermen.

Tegelijk met dit ene nieuwe antwoord dienden zich talrijke nieuwe vragen aan. Waarom had Matthijs de Schrijver van juist mijn drievuldigheid een foto nodig? Als beeldmateriaal voor een hoofdstuk over 'de verbinding tussen het geslachtelijke en de pneuma', jaja... Dat was, vond ik inmiddels, een wel zeer opvallende smoes voor iemand als De Schrijver die zichzelf onzichtbaar had gemaakt en als een geest leek rond te dwalen boven de hoofden van al degenen die hém, de metafysische Matthijs, zo stoffelijk en concreet bij de taas wilden hebben. Maar opnieuw: wat deed mijn anonieme hang- en sluitwerk te midden van die verzameling *cracks*? Wat was de rol van Hattum junior bij dit exotische collectioneursgedrag? Waar was 'mijn' foto verzeild geraakt? En

waar, verdomme, was die enigmatische De Schrijver zelf gebleven?

Hier in huis zou ik geen antwoord vinden op die vragen. Ik moest hier weg. Bovendien was Thomas er wel de vrijgezel naar om na een dag van gastvrijheid zijn woning weer exclusief te claimen. Ik kon het hem niet kwalijk nemen. Moeilijker was het om hem te vertellen dat ik weg zou gaan bij Hattum en Molenberg. Met hém, Thomas, had ik tenslotte de innigste collegiale banden. Het liep tegen zessen; nog even en Thomas kwam thuis van de uitgeverij. Zelf had ik mij eerder op de dag ziek gemeld.

Ik liet een briefje voor hem achter.

Thomas, ik ga weer verder. Morgen neem ik ontslag. Geen lunches meer van de inpakker en de bureauredacteur - jammer!

Grote groet, Ton.

Thomas woonde niet ver van de Dam, waar op dit uur van de dag de funshoppers zich mengden met een legioen afgetrainde twintigers en dertigers die hun goedbetaalde niksbaantjes dankten aan de glasvezelkabel. De harde kern van deze internetguerrilla begaf zich na werktijd met montere bluf naar hippe cafés om er zichzelf te gaan staan feliciteren met de zegeningen van de nét niet doldraaiende economie.

Zo te zien was ik de enige op straat die nergens naar op weg was. Naar mijn kamer in de Egelantiersdwarstraat kon ik niet meer terug. Wie weet lag die gerimpelde courtisane ergens in het pand nog steeds met haar camera op de loer. Bij wie kon ik terecht voor een slaapplek? Even overwoog ik een vliegreis - *last minute!* - naar St. Tropez te boeken, om Suzie opnieuw in te palmen - duizendmaal excuus, Suus. Maar met

mijn laatste geld kon ik hoogstens nog een tramkaart aanschaffen. Polly dan maar? Ook geen goed idee. Mijn Polleke was natuurlijk geheel geïnvolveerd in haar driestuverroman met dokter Kasper. En dan te bedenken dat ik me door Polly nog had laten verleiden tot allerlei zweterige acrobatiek in dat bed van haar, met die jankende springveren. Een bed zingend als een wielewaal, jaja. Wat ruist daar in het nachtportaal? Het is de witgejaste wielewaal. Symbolen worden tot cymbalen, weerklinkend in 't lied der wielewalen. Nee, ik kon nergens terecht. Ik was dak- en werkloos. Klootloos, zo voelde ik me ook, want het schrijven in mijn scrotum hield maar niet op; alsof een binnenbrand in de balzak alles wegkrat. Inmiddels vervloekte ik het hete oude besje. Zó lang kon de harktand van haar holte toch niet nawerken? Het moest iets te maken hebben met de foto die ze had genomen. Inheemse kokerdragers menen dat het oog van de lens je ziel opslorpt. Zoiets moest er met mijn magirusladder zijn gebeurd. Alle kracht en leven leek eruit te zijn verwijderd. Flitslicht als ontmanning op afstand: rits rats klik en klaar is de vasectomie.

Met de hand in mijn broekzak bevoelde ik voor een moment kuis mijn botloos bot. Alles hing erbij als de natte prei die me ooit had gefraspeerd in 's Schrijvers Weerzin. Beide broekzakken waren overigens ontmoedigend leeg. Geen agenda, geen sou. Niets, behalve een enkele sleutel - nee, niet die ene die ik ooit had kenne ophalen in de Egelantiersdwars, maar de buitendeursleutel van het grachtenpand van Hattum en Molenberg. Ik haalde hem tevoorschijn. Ten burele van de uitgeverij zou ik Hattums

bureau gaan doorzoeken. Hij, Hattum, was tenslotte de geheime intermediair tussen De Schrijver en de rest van de wereld.

Ik sloeg drie lange uren stuk en dwaalde door de stad, steeds kleinere lussen makend rond het stukje Herengracht tussen Amstel en Utrechtsestraat waar de uitgeverij gevestigd was. Tegen halfnegen gokte ik erop dat zelfs de nijverste redacteur het pand nu wel zou hebben verlaten. Had ik meteen een onderkomen voor de nacht. Desnoods sliep ik dwars op Hattums bureau.

Hattum en Molenberg, voor al uw illegale slaappleatsen.

'Het behouden huis' noemde het uitgeversduo Hattum en Molenberg hun onderkomen aan de Herengracht altijd, niet omdat zij het pand hadden gered van de slopershamer maar omdat de uitgeverij als eerbiedwaardig literair instituut overeind was gebleven in de *blizzard* van opportunistische fusies, modern management, digitale agitprop en technologie-economie. Molenberg, de indrukwekkende co-directeur met de lichaamsbouw van een blok basalt, kon vervaarlijk schamperen over het cultureel verval en de opstand der horden. Vlinderdas en overhemdboord hopten vief op het ritme van zijn adamsappel die tijdens zulk cultuurpessimistisch briesen als een jojo op en neer ging.

Nu, op dit uur van de avond en zo zonder enige bedrijvigheid, viel mijn oog voor het eerst op de wanorde in het kantoor. Daar had je tijdens kantooruren geen zicht op, daar zorgde de alomtegenwoordigheid van de grote Molenberg wel voor. Maar zonder diens aanwezigheid en die van zijn personeel leek het kantoor totaal onttakeld. Bureautafels

stonden schots en scheef, kasten bezweken bijna onder de vergrauwde dundrukdelen, terwijl allerlei gebonden luxe-edities waren opgestapeld van vloer tot sierplafond, alsof er van alles gestut moest worden.

Ik wilde juist beginnen aan een inspectie van Hattums bezittingen toen een kamer verder op het bureau van Molenberg de telefoon ging. Ook aan antwoordapparaten deed men hier nog altijd niet. Dit uitgevershuis kende rare kostgangers, zoveel wist ik wel na mijn maanden als inpakker; het was goed mogelijk dat een fondsauteur acuut iets op de lever had en per se op dit uur van de avond wilde beppen met Molenberg of, godbetert, Hattum junior. Auteurs en uitgever kwamen soms bij nacht en ontij samen op kantoor, lapzwansend met jenever en sigaren, want de oorlog tegen het analfabete falderappes werd het best gevoerd met behulp van een alcohol-artillerie van Hooghoudt en de plofkanonnen van Hajenius.

Toen na een korte stilte alweer de telefoon ging, nam ik op.

‘Ja?’

‘Toni!’

Het was Ria Taats, de studente met wie ik indertijd was afgereisd naar Hippolytushoef, in de hoop te stuiten op sporen van Matthijs de Schrijver.

‘Ria! Hoe heb je me weten te vinden?’

‘Heel eenvoudig. Ik snapte niet waarom je zo kwaad ophing, gisteravond. Vandaag wilde ik je opzoeken. Een bevend ouwetje deed open en lispelde dat je was vertrokken naar het huis van Thomas Ego.’

‘Ja? En verder?’ Dit beviel me niet. Er hoorde niet naar mij gespeurd te worden. Ikzelf was hier de zoekende partij, padvinder, pelgrim

naar de Gouden Tak.

‘Thomas Ego vertelde dat je een briefje had achtergelaten waarin je je ontslag aankondigde. Ik trok mijn conclusies. Ik dacht dat je wel wat laatste zaakjes had te regelen op de uitgeverij.’

Dit was wel erg voortvarend, doortastend - én onwaarschijnlijk. Onwillekeurig keek ik naar buiten door de hoge ramen van het grachtenpand. Misschien had Ria Taats me al die tijd geschaduw en stond ze nu met een gsm aan de overkant van de gracht.

‘Ik heb mijn ontslag nog niet ingediend. Formeel ben ik nog steeds werkzaam bij Hattum en Molenberg.’

‘Jaja, en daarom werk je in de avonduren nog maar wat over. Maak mij wat wijs, Toni. Luister. Gisteren vertelde ik je dat ik een unieke vondst heb gedaan. Nou, jij bent nu ook heel warm. Al die tijd heb jij vlak bij de bron gezeten. Je moet alleen nog naar zolder.’

‘Er is hier helemaal geen zolder.’

‘Waar sta je nu?’ vroeg Ria me.

‘Bij Molenbergs bureau.’

‘Mooi. Dan sta je recht tegenover de ingang naar de trap.’

‘Ria. Ik kijk uit op een wand vol boeken.’

‘Precies. De twee middendelen van die kastenwand kunnen naar buiten opendraaien.’

‘Jaja. En ik ben Anne Frank.’

Aan een snel ademstootje hoorde ik dat Ria zich begon te ergeren.

‘Zie je die foto van de Surinaamse vlag?’ vroeg ze zakelijk. ‘Schuin boven Molenbergs bureau?’

Ik wist die foto blindelings te hangen.

Molenberg had iets met Suriname. Ergens in de jaren zeventig had hij in een vlaag

van idealisme vierhonderd boeken uit zijn fonds geschonken aan de bibliotheek van Paramaribo, en toen hij met subsidie van de overheid naar Suriname was afgereisd, was hij prompt beland in de armen van een Creoolse onderwijzeres met overgewicht. Niemand had de briesende Molenberg ooit tot zwijgen kunnen brengen - maar zij had hem met haar zuilen van dijen overmeesterd. De grote Molenberg was van zoveel weelde bijna doofstom van genot geworden, met op zijn tong de smaak van oermoeder en onderwereld. Lang had de romance niet geduurd, maar sindsdien ging Molenberg elk jaar naar Paramaribo en schreef hij in de leeszaal van de bibliotheek ronkende brieven op een oude schrijfmachine, met een lint van ijzergalnoteninkt.

‘Die foto ken ik wel, ja,’ zei ik.

‘Goed. Haal die foto van de wand en je ziet een klein bedieningspaneel,’ zei Ria Taats.

‘Duw het hendeltje naar links, en je zult zien dat ik geen woord heb verzonnen.’

‘Hoe weet jij dit allemaal?’

‘Ik heb me uitgegeven voor journaliste en heb Hattum dronken gevoerd, net zolang tot hij me alles vertelde. Alles. Over De Schrijver, over *Een Vaderlandse Roman*. En over jou, Toni.’ Daar ging ik niet op in. Sinds de afgelopen nacht had ik geen enkele reden om Taats te vertrouwen. Zij was het tenslotte die ik aan de lijn had gehad voordat ik werd overmeesterd door die hitsige bejaarde. Het was niet onwaarschijnlijk dat Ria Taats samenspande met de wittejassenbrigade. Het was niet onwaarschijnlijk dat iederéén bij een of ander complot betrokken was.

‘En wat is daar dan, op zolder?’ vroeg ik haar.

‘Niet veel, Toni. Alleen maar het literair

Walhalla.’

Ze had gelijk, Ria. Ik had haar instructies gevolgd en nu vergaapte ik me aan de uiteengeweken kasten. Erachter was een niet al te brede trap waarvan ik de hoogte moeilijk kon schatten, omdat hoger dan tien treden alles in duisternis gehuld was. Aan de achterkant van een van de wonderbaarlijk schuivende panelen bevond zich een lichtschakelaar. Een kaal peertje in het trapgat veranderde het zwart in een uitwolkend grijs. Dat schoot niet op.

Half op de tast kloste ik de trap op. Bovenaan de trap vond ik een tweede lichtknopje. Nu flikkerde er een lang lint van tl-buizen aan. Ik geloofde mijn ogen niet. Ik stond in een bovengronds gewelf, dat zich tientallen meters uitstreekte. Van minstens tien grachtenpanden op rij moest de zolderverdieping zijn opengebroken. Hoe hadden Hattum en Molenberg dit voor elkaar gekregen? Voor welk krankzinnig bedrag hadden zij de naburige huiseigenaren uitgekocht? Ria had nogal een gevoel voor eufemismen door deze kolossale oppervlakte een ‘zolder’ te noemen. Aan weerszijden van deze ruimte, met de lengte van een loods of een fabriekshal, stonden talloze identieke stalen archiefkasten, alle gevuld met dossiermappen, kartonnen dozen en ander opbergmateriaal. Alle ramen waren geblinderd met mdf-platen, en naast de tl-verlichting hingen grote witte buizen ter regulering van de luchtcirculatie. Om de vijf meter hing er tussen de kasten een brandblusapparaat. Op ieder apparaat was een sticker geplakt met daarop de tekst:

*Bij onraad en calamiteiten:
Delphi Beveiliging: 023 - 5444222*

Eén blik op het telefoonnummer was genoeg om het in te prenten. Op brieke benen ging ik de archiefkasten langs. Overal op de labels van de dozen, mappen en kisten stond hetzelfde: Schrijverswerk. Het stond er in een proper handschrift dat ik direct herkende; hier had de precieuze Hattum staan schoonschrijven.

Aan de zijkanten van iedere archiefkast waren zelfklevende etiketten bevestigd met daarop allerlei auteursnamen. Het 'schrijverswerk' bleek op alfabet geordend. Ik liet mijn oog gaan over tientallen, honderden schrijversnamen, met inbegrip van de namen die me inmiddels tegen wil en dank zielsvertrouwd waren: Blooker, Ego, Eikendans, Lepel, Wansloot, Werker. Hier en daar opende ik een lade, tilde een deksel op, ontsloot een black box. Alles van iedereen bleek aanwezig, rijp en groen, oeuvrebouwer en miniaturist, plezierdichter en mythomaan. Ik ontdekte de manuscripten van *Een rek regenjassen* van Geerten 't Lood en *Het Grenen Luchtbed* van Theo Ego, stuitte op handgeschreven versies van werken als *Verwoest Palavrië*, *Het leven is bullaggulluk*, *De wakkere fluit*, *Het vergiet van België*, *Indische fluïmen*. Ter plekke steeg Hattum in mijn achting. Om deze verzameling aan te leggen was een bovenmenselijke volharding nodig geweest. Maar wat had al die Nederlandse schrijvers bewogen om hun manuscripten toe te vertrouwen aan die gluiperd met zijn zenuwtrek? Het kon niet anders of Hattum junior spekte de kas van iedere auteur, anders zouden zij hun dierbare manuscripten en handgeschreven kladwerk nooit aan hem hebben afgestaan. Slechts één naam schitterde door afwezigheid.

Nergens was een plank ingeruimd voor documenten van Matthijs de Schrijver. *Weerzin* en 'Scheepswerf' leken hier niet te bestaan. Had Hattum misschien voor De Schrijver een privé-vertrek ingericht, een schrijn waar *Weerzin* lag opgebaard? Aangekomen bij de achterwand van de enorme zoldering wachtte me een nieuwe verrassing. Tussen twee brandblusapparaten hingen daar, ingelijst en wel, de foto's waarover de oude feeks me satanisch lachend had verteld: acht, nee, negen maal het alfa & omega van de Nederlandse literaire *fine fleur*. Onder iedere foto, behalve de negende, was een naamplaatje bevestigd. Opnieuw schoot me onmiddellijk de natte prei uit *Weerzin* te binnen.

Als dit rijtje één ding bewees, dan was het wel de onjuistheid van de dooddoener 'als je er één gezien hebt, ken je ze allemaal'. Geen prei was dezelfde in dit bijna-groepsportret. Neem het zaakje van *Feingeist* Nathan Lepel: al het schaamhaar was weggeschoren, met als resultaat een zak die deed denken aan twee bolle babywangetjes. In het midden piepte een parmantig slurfje waar snotneusgewijs een drupje jongensvocht aan bungelde. Behalve met de prei uit *Weerzin* riep de verzameling wel meer vergelijkingen op met de uitstalkast van een groentewinkel. Zo vertoonde het portret van Eikendans een treffende gelijkenis met twee radijnen, te midden waarvan een doorgekookt worteltje hing uit te lekken. Bij Van Waerden was alles kort en knoestig: een stronk witlof met aan weerszijden twee ongepelde lychees. Nee, het mocht hier overduidelijk geen onsje méér zijn. Ego vormde in dit *tableau de la troupe* een

uitzondering. Zijn prei was hetzelfde en niet hetzelfde. Om te beginnen hingen er van zijn Superego *twee* foto's. Op beide portretten wees de prei fier naar het dakgebint van de zolder. Dat had natuurlijk te maken met de omstandigheden waaronder 'oma' de archibald van Ego had gefotografeerd. Ze hadden herinneringen opgehaald, zij en Ego. En zoals ze me had toevertrouwd: 'Herinnering maakt wellust wakker.' Nou, dat was Ego's eobint wel aan te zien. Op de eerste foto verhief de prei zich als een stalinistische arm die wilskrachtig de revolutie decreteert. Op de tweede was een pretcondoom over Ego's paralipomena afgerold, met aan het uiteinde een plastic handje, waardoor het ineens leek alsof zijn prei de Hitlergroet bracht. Hier viel, of liever gezegd, stond alles op zijn plaats. Eens had Ego plechtig verklaard: ik ben de Tweede Wereldoorlog. Die waarheid verhief zich op de twee foto's in al haar alchimistische glorie. Bijna had ik de negende prei over het hoofd gezien, de enige zonder naamplaatje. Toen miste mijn hart een slag. Er was geen twijfel mogelijk. Een man herkent uit talloos veel miljoenen zijn *pasquillo*. Hoe was de polaroid hier zo snel terechtgekomen? Hattum moest pijlsnel mijn zaakje hebben ingelijst en opgehangen. Mijn aanwezigheid kon alleen verklaard worden uit het feit dat iemand - wie? - in de veronderstelling verkeerde dat ik een collega was van Ego, Werker, Eikendans en al die anderen. Resoluut haalde ik mijn portret van de wand, liep ermee langs de archiefkasten en speurde de rekken af naar de letter B. Als ik aan de achterwand *hing*, dan *lag* ik vermoedelijk ook wel ergens op

een plank. En ja, ik vond inderdaad mijn naam terug, ingeklemd tussen - *bien étonnée* - Boskma en Boudier-Bakker. Eén dossiermap lag er slechts, met ook hier op het omslag: *Schrijverswerk*. Licht huiverend pakte ik de map van de plank en sloeg hem open. In een handschrift dat onmiskenbaar op het mijne leek stond daar de titel die ik altijd aan een ander had toegeschreven. Maar nu ik het las, begreep ik direct dat het nooit anders had kunnen zijn:

Een Hollandse Roman door:
Ton Botvanger

Ik sloeg het manuscript een paar keer op een willekeurige plaats open. Geen zin had ik opgeschreven, maar geen zin kwam me onbekend voor. Ik las iets dat ik volstrekt niet kende maar waarvan ik zeker wist dat het mij toebehoorde.

Toen ik de laatste bladzijde van het manuscript wilde opslaan, weerklonk beneden het geluid van vallend meubilair. Ik klapte de map dicht en liep ermee naar het trapgat. In het kantoor waren twee bonkige gestalten in witte jassen bezig laden uit bureaus te trekken en dundrukdelen in het rond te smijten. Gek genoeg sloegen zij geen acht op de twee uiteengeweken kastdelen - totdat ik mijn onhandigheid beging. Toen ik met mijn linkerhand het manuscript van *Een Hollandse Roman* onder mijn jas wilde moffelen, liet ik uit de rechter- de ingelijste foto vallen. Op de eerste de beste traprede viel het glaswerk aan gruzelementen. Ik zag nog net hoe een scherf zich in mijn scrotum kerfde. Binnenin voelde ik wat ik buiten zag gebeuren - ik slaakte een gepijnigde kreet, die in de lucht kwam te hangen als een tekstballon van een stripverhaal.

Direct stormden de twee witjassen de trap op. Eén trapte in het voorbijgaan op de foto, en als in andermans dwingende regie schreeuwde ik het opnieuw uit. Ik herinnerde mij de vechtpartij met het echtpaar Van Waerden in Parijs en wist dat deze witte jassen zich geen tweede keer zouden laten overmeesteren. Half kreupel liep ik achteruit, totdat ik niet verder kon en ik letterlijk met mijn rug tegen de muur stond - of liever gezegd: tegen de foto's van de Egomane mirakels. Zelfs deze olympische steun in de rug mocht niet baten. De witte jassen kwamen naderbij. Met de moed der wanhoop wierp ik hun het manuscript voor de voeten. Je wist maar nooit: misschien zou een van beiden uitglijden over het papier. Tot mijn verbazing kropen de twee onmiddellijk over de vloer, graaiend als kleuters naar rondgestrooid snoepgoed. Met begerige handen raaptten ze de Aviertjes bijeen. Voor mij toonden ze geen enkele belangstelling meer. Ik stapte over beide zolderkruipers heen en wandelde doodgemoedereerd naar het trapgat. Mijn ballen voelden alweer blakend aan. Afgedaald naar het kantoor overzag ik voor een ogenblik de ravage. Dit kon je wel onraad en calamiteiten noemen. Toch belde ik niet naar het beveiligingsbedrijf. Ik legde mijn sleutel op het bureau van Thomas, het enige dat niet omver was gegooid door de witgejaste relbrigade. Met opgeheven hoofd verliet ik het uitgevershuis. Buiten hield ik een taxi aan en gaf het eerste adres op dat in me opkwam. Oranje Nassaulaan. Toch maar wel. Het was inmiddels diep in de nacht, maar Polly deed direct open nadat ik had

aangebeld. Zij voldeed de kosten van de taxirit. Ze zei me dat Kasper voor een driedaags congres in Dresden verbleef en dat ik meer dan welkom was voor de nacht. In de slaapkamer raapte Polly een boek van de grond dat naast haar bed lag en borg het op in haar nachtkastje. 'Wat was je aan het lezen?' 'O, niks. *Weerzin*, voor de zoveelste keer. Daar krijg ik nooit genoeg van.' Nog onder de bekoring van haar lectuur noemde ze mij even later haar 'Lucas', waarop ik haar 'm'n lekkere Bep' noemde. Bij het horen van die naam ging bij haar de knop om. 'Prak me, jongen, prak me waar je prakken kan!' bracht Polly uit, en daarna noemde ze me extatisch fluisterend haar wielewaal en ortolaan, haar kiekendief en grutto, haar Botstaander en Vischjager, haar vurrukkullukke Pidel en zelfs haar noeste Lepel en wilde Eikendans, haar Egomane pijpkaneeel - en ik, zei opnieuw de gek, ik wielewaalde haar de achtste hemel in en nam haar tot aan de ochtend met de hartstocht en wilskracht van alle mannen die ik nooit was geweest. Toen het voorbij was, keek ze troebel naar opzij en fluisterde: 'O, Ton. Dit *was* de Derde Wereldoorlog.' Ik knikte, stapte uit bed, schoot in Kaspers sloffen en vroeg: 'Mag ik even bellen?' 'Tuurlijk, vogelaartje.' De interventie van de witte jassen zat me toch niet lekker. Ik was het nummer van het beveiligingsbedrijf niet vergeten. 'Goedemorgen, Huize Delphi.' Een wakker klinkende meisjesstem. Eén seconde was ik met stomheid geslagen. Huize

Delphi. Dit betekende óf branchevervaging, óf een nieuwe valstrik. Aarzelend noemde ik mijn naam.

‘Ah, meneer Botvanger,’ antwoordde de meisjesstem. ‘Eindelijk. Meneer De Schrijver vroeg zich al af wanneer u zich zou melden. U kunt hem vandaag nog bezoeken als u wilt. Het bezoeken begint om elf uur.’

Ik schoot mijn kleren aan en kreeg van Polly een klein geldbedrag te leen, waarmee ik nog geen halfuur later op het Centraal Station een enkele reis Santpoort kocht.

Huize Delphi bevond zich aan de rand van Santpoort en had zo veel grandeur dat je onwillekeurig een steek van jaloezie voelde - een verblijf in zo’n luthof leek een *beloning* te betekenen voor wanen en psychose.

Een viersterrenhotel voor de matakappe medemens. Op een steenworp afstand van een Noord-Hollands fjord stond een machtig palácio met een enorme tuin die lag ingebed tussen kleine bijgebouwen en de blinde wand van een kapel. Het huis was tegen een rots gebouwd die steil afliep. Een kleine veranda aan het eind bood uitzicht op de weg en de huizen ertegenover. Zo ging dat met verstokte Amsterdammers, besefte ik schuldbewust. Die dachten dat er buiten de stadsgrenzen niets te beleven viel. De werkelijkheid was anders. Je wandelde door Santpoort naar het koninklijke Delphi en waande je in een slaperig gewest van Spanje of Portugal. Het was al met al een vorstelijk onderkomen voor Matthijs de Schrijver, dacht ik toen ik aarzelend het tuinpad betrad.

De tuin zelf was een modderbad, met ingezakte perken en nauwelijks begaanbare paden. In verroeste blikken en in afgedankte teiltjes huiverden wat kale takken. Met

bemodderd schoeisel betrad ik de receptie. Vanachter de ontvangstbalie verrees een man met een pokdalige tronie. Hij was aan één oog blind en herinnerde me vaag aan een korte ontmoeting in Parijs, waarvan de details me waren ontschoten.

‘Meneer Botvanger, welkom!’ Behalve een Frans accent had de man een overslaande puberstem. ‘Meneer wacht met smart op u. Wilt u mij maar voorgaan?’

Als een schooljongen rekte ik mijn nek toen ik de gangen van de inrichting betrad. Hier en daar ving ik een glimp op van patiënten en personeel. We gingen drie trappen op. Op de derde verdieping zag ik in een flits hoe aan het einde van de gang mijn furie-op-leeftijd zich snel verborg in een nis. Ook zij, de oma van de Egelantiersdwars, droeg een verpleegsterskostuum. Wat kon ik nog meer verwachten? Was er dan niemand zonder dubbelleven? Straks verscheen Hattum nog in de gang met om zijn nek een stethoscoop, of anders wel dokter Blooker of psychotherapeut Wansloot...

‘Komt u verder, meneer Botvanger!’ De halfblinde gids duwde een zware ziekenhuisdeur open. Ik werd binnengelaten in een lichte kamer, die provisorisch was ingericht, en stond oog in oog met een onaanzienlijk mannetje met vlokkelig grijs haar, van wie ik me niet kon voorstellen dat dit nu de mythische Matthijs de Schrijver was. Het mannetje spreidde enthousiast zijn armen. Ik vroeg me af of hij verwachtte dat ik hem om de hals zou vliegen.

‘Eindelijk,’ riep hij uit, ‘ik heb je gevonden!’ ‘U, mij gevonden?’

‘Wat dacht je dan? Ik was je kwijt, vanaf het moment dat jij mijn manuscripten kwijt was.

Je was materiaal op drift!

‘Jaja,’ zei ik maar. Matthijs de Schrijver was hier niet voor niets onderdak.

‘Wat doet u hier zoal?’ vroeg ik, om maar iets te zeggen te hebben.

De Schrijver reageerde verbaasd.

‘Schrijven, natuurlijk! Hij leek een beetje beledigd. ‘0 ja? Waaraan dan?’ vroeg ik.

Het mannetje begon demonstratief te zuchten: ‘Jongen toch, ik heb het idee dat je dát sinds gisteravond wel zou weten... Je kunt beter vragen waar ik niet aan heb gewerkt. Mijn oeuvre ligt op zolder bij Hattum en Molenberg.’

Ik knikte maar eens. Hier kon zelfs een leek als ik snel de diagnose stellen. Een duidelijk geval van almachthysterie. Zou het zin hebben hem tegen te spreken?

‘U vergist zich. U was de enige die ontbrak.’ Weer een zucht.

‘Beste Ton, wat stond er op ieder archiefdeeltje?’ ‘Schrijverswerk.’

‘Zeg het nog eens?’ zei De Schrijver met een lachje.

Ik zei het nog eens.

De Schrijver lachte niet langer. Hij keek me aan zoals een patiënt kijkt naar een geneesheer die hij wantrouwt.

‘Ja, en een valkuil behoort tot de nachtroofvogels,’ zei hij, ‘en met een lokaal kun je uitstekend nóg grotere vissen vangen. Schrijvers werk, jochie. Schrijvers werk. *Mon oeuvre*. Alleen mijn werk ligt daar op de plank. Alle anderen zijn mijn loodspoppetjes. Ik ben de grote buikspreker.’

‘Jaja,’ zei ik, en hoorde hoe achter me de deur van zijn kamer met een zacht knarsend geluid in het slot viel.

De Schrijver klapte monter in zijn handen,

alsof hij een groep scholieren tot de orde moest roepen.

‘Ik ben je een korte geschiedenisles verschuldigd, Ton,’ zei hij en keek liefdevol naar me op, als een kromgegroeide grootvader naar een voor hem boomlange kleinzoon. ‘Nederland kampte na de Tweede Wereldoorlog met een gebrek aan talent. Tegelijk bestond er onder de bevolking een enorme behoefte tot lezen. Niemand bleek aan die behoefte te kunnen voldoen niemand, behalve ik. De meeste schrijvers zijn nu eenmaal slakken. Dat kunnen we niet gebruiken. Voor een roman of gedichtenbundel draai ik mijn hand niet om. Ik produceer er zo’n vier, vijf in de week. Maar ja, één schrijver per land, dat is natuurlijk een gotspe. Het volk zou denken in een dictatoriale leescultuur te leven. In het diepste geheim en met goedkeuring van de toenmalige regering is besloten mijn talenten uit te spreiden over een aantal pseudo-auteurs. Met overheidsgeld is dit gebouw ingericht als hoofdkwartier voor mijn schrijfbedrijf, met als dekmantel een psychiatrische inrichting. In werkelijkheid is iedereen hier mijn personeel, óók de zogenaamde patiënten. Er lopen hier correctoren rond, redacteurs, pr-mensen, vormgevers, persklaarmakers. Beschouw dit oord als een toeleveringsbedrijf voor alle literaire uitgevers van dit land. En tot op de dag van vandaag schrijf ik hier zo’n vijfnegenentig procent van al het proza, poëzie en essayistiek die in dit land verschijnt. Het aardige is dat geen auteur ervan op de hoogte is dat ik bijna iederéén voorzie van materiaal. Iedereen denkt dat hij de enige pseudo-schrijver is. Iedereen is

dus bang om ooit te worden ontmaskerd. Die angst is de beste garantie voor het voortbestaan van deze succesformule. Nu is angst natuurlijk ook niet alles. De andere kant van de medaille is dat ik hun Heiland ben. De pseudo-schrijvers raken nooit in een identiteitscrisis, omdat ik voor iedereen de boeken schrijf die ze onmiddellijk herkennen als de meesterwerken die zij hadden willen schrijven. Niemand hoeft te vrezen zijn naam te verbinden aan iets waar hij zichzelf niet in herkent. Voor Ego heb ik de avonturenromans over eeuwig mythische wereldraadsels, voor Lepel de precieuze memoires, en zo verder. En voor jou nu een *whodunnit* met als titel *Een Hollandse Roman*.’

Enigszins vermoeid door zijn uiteenzetting blies De Schrijver een paar keer piepend zijn adem uit. Ik concentreerde mij op het Delftsblauw van zijn ogen waar, in combinatie met zijn gedrongen gestalte en vlassig haar, een ontwapenende onschuld uit sprak. Dit kon niet de boosaardige kobold zijn waar de buitenwereld hem voor versleet. Zijn verhaal nam ik natuurlijk geen moment serieus, maar tegelijk had ik een zwak voor zijn uitwaaierende fantasie. Geschift of niet, er zat systeem in deze gekte. Bovendien verklaarde het in één keer veel van de raadsels die me al die tijd in beslag hadden genomen. En had ik mijzelf niet tot in iedere vezel teruggevonden in dat manuscript van *Een Hollandse Roman*?

‘Waar had u die reeks foto’s voor nodig?’ vroeg ik hem.

De Schrijver begon jongensachtig te giechelen. ‘Ik heb mijn hofhouding graag bij de ballen, dat zul je begrijpen.’

‘Dat zal wel lastig zijn met de vrouwelijke

auteurs.’ De Anna Bijns en Hannemieke Stamperius in me waren heldhaftig in me opgestaan.

De Schrijver kneep zijn baby-ogen vergenoegd samen.

‘Mijn meisjes...’ zei hij dweepziek. ‘Zij behoeven geen controle en overheersing. Mijn harem is al jarenlang intact. Oude meisjes en jonge *grand dames* geven zich aan mij met dezelfde grootheid van hart als waarmee ik hun de manuscripten toebedeel. Tegen deze ruilhandel heeft geen van de meisjes ooit een klacht geuit. Al word ik natuurlijk een jaartje ouder en ben ik minder appetijtelijk voor mijn tegenspeelsters. Dat is ook een reden waarom mijn oog op jou is gevallen. Je begrijpt inmiddels wel dat alles wat jou de laatste tijd is overkomen vanuit dit zenuwcentrum is geënceneerd. De witte jassen, de Parijse vechtpartij, de speurtocht in Hyppolytushoef, de grote vrijage met de overrompelende oermoeder - het kwam allemaal uit mijn koker. Iedereen die jouw pad heeft gekruist handelde in mijn opdracht. Beschouw alle hindernissen en complicaties als onderdeel van een ballotage. Inmiddels heb je die glansrijk doorstaan. Ik wil je van harte feliciteren. Als ik kom te overlijden, zul jij hier het roer overnemen.’ Geroerd door zijn eigen woorden zocht De Schrijver steun bij de armleuning van een fauteuil waar een kelim overheen lag gedrapeerd. Hij schudde even met zijn hoofd; waardoor het bijna transparante engelenhaar op zijn schedel begon te deinen. Toen hernam hij zich en zei: ‘Jij zult mijn opvolger worden. Om het je te leren heb ik *Een Hollandse Roman* voor je geschreven. Je kunt er je voordeel mee doen. Nederland zal

met liefde bezwijken voor het debuut van Ton Botvanger. Maar daarna zul je van het toneel verdwijnen, net zoals ik na *Weerzin* onvindbaar ben geworden. Alles is al met de diverse uitgevers besproken. Tot op het hoogste niveau is er goedkeuring over jou als mijn opvolger en erfgenaam. Kijk, er is al een mooie werktafel voor je ingericht.’

Hij wees op een wankel ogend plastic tuinmeubel met daarop een antieke schrijfmachine. Ineens kreeg ik medelijden met dit ouwetje met zijn almachtsfantasie. Het had geen zin om te proberen hem van zijn wanen te verlossen. Wat school er voor kwaads in het spel mee te spelen?

‘En wat had u voor mij op dit moment in gedachten?’

‘Het losmaken van de pen,’ zei De Schrijver direct. ‘Een stijl oefening, een lesje adaptatie en annexatie. Je schrijft op wat je sinds je speurtocht naar mij hebt meegemaakt, dat wil zeggen: wat ik voor je heb geënceneerd. Maar je begeeft je stilistisch zeven maal op verschillend terrein, dat hoort erbij. In het achtste en laatste hoofdstuk mag je dan je eigen stem even laten klinken.’

Toen hij me meetroonde naar het plastic wegwerptafeltje, hield hij me heel even vast bij mijn bovenarm. Het was maar een zijdelingse aanraking, maar die hand op mijn arm had een onthutsende uitwerking. Als bij toverslag schaamde ik mij voor mijn spot en scepsis van daarvóór. Met zijn lichtgevende ogen als van een zuigeling leek De Schrijver te registreren wat er met me gebeurde. Je zou kunnen zeggen dat ik op dat moment ontwaakte uit een narcose. Er vonkte ineens zoveel verbeeldingskracht in mijn brein dat ik over mijn hele lichaam begon te gloeien.

Dankzij De Schrijver zou ik al schrijvend tot leven komen. Zeven maal in hoofd en huid van ‘s lands meesteroplichters, en de achtste zou, als uitiem literair misdrijf, ikzelf zijn!

Het was een verpletterend vooruitzicht. Niets zou mij resten dan de duizelingwekkende eeuwigheid van het Woord en tegelijkertijd, buiten de omheining van Delphi, eenzelfde zwijgen als van deze charismatische homunculus, deze sfinx der Nederlanden ...

Door alle opwinding ontsnapte me een driest en duister geloei dat ik nauwelijks herkende als van mijzelf maar dat De Schrijver bekend moest voorkomen, want hij knikte goedkeurend en begeleidde me naar de povere schrijftafel. Naast de typemachine lagen pen en papier. De pen was me vóórgegaan - het was een bakelieten Pelikan 114.

Buiten sloten zich zacht snerpend de poorten van huize Delphi. Het derde me niet. Ik kende nu mijn missie en zette mij aan het werk. Ik vertrouwde manhaftig de eerste woorden aan het papier toe - zijn naam. *Matthijs de Schrijver...* In een parallel universum wisten anderen niet of dat zijn werkelijke naam was en of de man eigenlijk wel bestónd. Maar hier, binnen de muren van Delphi, was zijn naam als een alles ontraadselende formule waardoor alles, hemel en hel, kosmos en zandkorrel, Cheops en Chaos, hamer en aambeeld, als bij toverslag in elkaar begon over te vloeien. Eureka, *holy fuck*, sapperdeflap! Achtmaal het Ene, een Hollandse oerknal, een greep naar de zuiverste octaviteit, acht alchimistische waarheden als koeien...

Ik had geen tijd meer te verknoeien.

Waarover men niet spreken kan, moet men loeien.

Het verhaal achter het verhaal

Van de eerste zeven auteurs waarvan u nu een aflevering hebt gelezen, zijn samen twintig bulkboeken verschenen, verspreid over meer dan twintig jaar. Het zijn dan ook zeven iconen uit de literatuur van de late 20e eeuw.

Nummer acht, die u vandaag leest, de Benjamin van het stel, Joost Zwagerman, zat nog op school toen dit feuilleton voor het eerst verscheen. Hij moest nog een icoon worden.

Terwijl Joost zijn huiswerk maakte, kreeg elke auteur in dit verhaal meer losse eindjes mee van zijn voorganger. We hadden een hoogleraar Nederlands, Wim Klooster, nodig om voor elk nieuw hoofdstuk een korte samenvatting van het voorafgaande te schrijven, zodat iedereen een maand later nog wist waar we gebleven waren. Zeven flessen Scotch waren er nodig om het verhaal te kunnen blijven volgen.

Tenslotte, na zeven afleveringen, heeft Wim's collega, en personage uit het verhaal, Ton Anbeek, alias Wansloot, geprobeerd alle losse eindjes voor altijd aan elkaar te knopen en een bevredigende afloop te schrijven, maar daar was niemand echt tevreden mee. Het was dan ook een schier onmogelijke klus.

De bijgesloten achtste aflevering van dit verhaal, de echte *grande finale*, heeft Joost

Zwagerman pas elf jaar later, en nu alweer nog meer jaren geleden, op mijn klemmend verzoek geschreven, omdat ik dat eerdere einde niet goed vond. Dat is het grootste verschil tussen literatuur en het echte leven. Als het einde je niet bevalt maak je er gewoon een ander einde aan.

Tegelijk was ik aan het eind van mijn alfabet, dus toen na Reve ook Wolkers voor de zoveelste keer nee zei, kwam ik vanzelf bij Zwagerman terecht.

De eerste keer dat ik Joost Zwagerman ontmoette, zat hij bij mij achterin de auto. "Je hebt geen idee", zei hij vanaf de achterbank, "wat jouw bulkboeken voor mij als scholier betekend hebben. Vooral door die bundels over de popdichters, Jules Deelder, Bart Chabot, wist ik dat ik later ook dichter en schrijver zou worden".

"En omgekeerd was die invloed net zo groot", zei ik. "Deelder en Chabot werden voor het eerst niet gelezen door honderden fronsende volwassenen, maar door duizenden enthousiaste scholieren, die met hun mee opgroeiden".

Tijdens die autorit herinnerde ik me weer die hindernissen die ik moest nemen om dat soort bulkboeken de scholen in te duwen. En de bodediensten brachten ze vaak net zo hard terug, 'uitgekotst', volgens een begeleidend briefje van een conciërge.

Ooit heb ik, ik geloof in Dordrecht maar ik weet ook niet meer waarom juist daar, een schouwburg afgehuurd om 'popdichters' op te laten treden. Naast Jules en Bart ook Johnnie de Selfkicker en Diana Ozon en Ton Lebbink met 'Voetbalknieën'. Het was punk

avant la lettre, het liep storm en daar is in de loop van jaren op de een of andere manier het respectabele instituut 'BulkBoek's Dag van de Literatuur' uit gegroeid. Het kan raar lopen.

Maar laten we nu maar het laatste woord aan Joost Zwagerman geven. Hij heeft dit feuilleton een meesterlijk einde gegeven.

Theo Knippenberg

Theo Knippenberg's

Bulkboek[®] (Anno 1969)

Met de mooiste literatuur aller tijden,
nu op de tablet voor een habbekrats!

Op deze App staan tientallen andere digitale bulkboeken die op dit moment leverbaar zijn. Daar komen voortdurend nieuwe titels bij.

Als **Nederlandse Klassieken** vind je hier in de kiosk de hoogtepunten uit de Nederlandstalige literatuur vanaf de vroege Middeleeuwen tot het eind van de 20e eeuw, toegankelijk gemaakt voor moderne lezers, uitvoerig ingeleid en mooi geïllustreerd.

En in de boeken zitten rechtstreekse links naar relevante websites en video's.

Vanaf Karel en Elegast, Reinaert de Vos en Mariken van Nieumeghen via de Gijsbrecht van Aemstel, Sara Burgerhart en de kleine Johannes tot aan Harry Mulisch, Martin Bril en Olie B. Bommel, ze zijn nu allemaal digitaal te lezen als bulkboek.

Ook vind je hier de mooiste **Buitenlandse Klassieken**, soms vertaald en anders voorzien van verklarende woordenlijsten bij alle moeilijke woorden.

Van elke titel kun je eerst enkele pagina's lezen, voordat je besluit om pakweg twee of drie euro uit te geven voor een complete klassieker.

Maar er zijn ook gratis (mini)bulkboeken, zodat je altijd wat te lezen hebt, ook als je even helemaal zonder geld zit.

Veel leesplezier!
Theo Knippenberg

Kijk voor alle bulkboeken
en steeds de nieuwste titels
op WWW.BULKBOEK.NL